

LIETUVOS TSR
VALSTYBĖS SAUGUMO
KOMITETAS

КОМИТЕТ
ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
ЛИТОВСКОЙ ССР

Slaptai
egz. Nr. 2

232758 Vilnius, Lenino pr. 40
232758 Вильнюс, пр. Ленина, 40

Lietuvos Komunistų partijos
Centro komitetui

30.05.1989

Nr. 2 - 1464

Išeivija su dideliu susidomėjimu seka įvykius Lietuvoje. Ankstesniais metais išeiviškoje visuomenėje vyko dideli ginčai dėl palaikymo ryšių su kraštu, visų pirma tai lietė požiūrį į oficialias tarybines įstaigas ir jų tarnautojus. Ypatingai dideli nesutarimai tuo klausimu buvo iškilę tarp "Pasaulio lietuvių bendruomenės" (PLB) ir "Vyriausiojo Lietuvos išlaisvinimo Komiteto" (VLIK). Pastarasis niekaip nenorėjo dalintis su vėliau įsikūrusia PLB "vaduotojiškos" veiklos monopolium, o tuo pačiu surinktomis iš tautiečių lėšomis.

Gilėjant ir plečiantis Lietuvoje persitvarkymo procesui ir pradėjus aktyviai reikštis "Sąjūdžiui" ir kitoms neformalų grupėms, tarp veiksmų kurį laiką jautėsi pasimetimas, kilo abejonės, kaip vertinti jėgas ir kokią vietą joms skirti Lietuvos "išlaisvinimo" byloje.

Pokalbiai su apsilankiusiais JAV V.Lansbergiu, A.Čekuoliu, A.Buraču, K.Antanavičiumi, S.Geda ir kitais "Sąjūdžio" lyderiais, o taip pat viešnagė Lietuvoje eilės emigracijos veikėjų (P.J.Bublienė, A.Sužiedėlis, G.Petrauskienė, V.Bieliauskas, R.Sakadolskis ir kt.) įtikino išeivius, kad "Sąjūdis" sudaro realią politinę jėgą ir kad jį remia nemaža dalis respublikos gyventojų. "Sąjūdžio" autoritetas išeivijos akyse dar labiau sustiprėjo priėmus įsaką dėl lietuvių kalbos, gražinus nacionalinę atributiką, perdavus tikinčiųjų žinion kai kuriuos maldos namus ir laimėjus rinkimus į TSRS Aukščiausiąją Tarybą. To pasekoje išeivijoje buvo prieita prie išvados, kad "Lietuvos ateitį" lems jos žmonių pasiryžimas kovoti už visišką suverinitetą ir nepriklausomybę, o išeivijos uždavinsys remti lietuvių tautos polėkį į laisvę".

Naujos politinės situacijos susidarymas Lietuvoje iššaukė esminius pakitimus išeivijos organizacijų tarpusavio santykiuose. Apie tai akivaizdžiai byloja VLIKO ir PLB vadovų susitikimas Arhingtone (JAV) šių metų kovo mėnesyje bei vėlesnė veiksmų konferencija Klivlende. Šių forumų metu jau nebevyrauja asmeniniai priekaištai ir kaltinimai, o pagrindinis dėmesys sutelkiamas į pagalbos kovojančiai Lietuvai koordinavimą. "Amerikos lietuvių bendruomenės" (ALB) iniciatyva pravedama akcija "Dovana Lietuvai 1989 metais", kurios tikslas surinkti 250 tūkstančių dolerių. Dalis šios sumos buvo skirta Šapokos "Lietuvos istorijos" vadovėliui išleisti, o taip pat aprūpinti "Sąjūdį" telefaksu, dauginimo, video ir kita aparatūra. Veiksniai rūpinasi tuo, kad šios lėšos būtų panaudotos pagal paskirtį ir nepatektų į Maskvos rankas. Tik įsitikinę tuo, kad jos tikrai lieka respublikoje, jie pratęs finansinę pagalbą "Sąjūdžiui" ir neformalams.

PLB ir kitos organizacijos diferencijuotai vertina neformalių grupių veiklą Lietuvoje. Dauguma jų nepitaria "Lietuvos laisvės lygos" siekiams dėl jų radikalių reikalavimų. Išeivijos veiksniai baiminasi tuo, kad lygos neapgalvoti žingsniai gali iššaukti tokias pat pasekmes kaip Gruzijoje ir Kalnų Karabache. Tam tikrą išeivių dėmesį sukėlė demokratų partijos veikla, tačiau į ją žiūrima skeptiškai dėl jos narių mažo skaitlingumo.

Išeivijos santykiuose su "Sąjūdžiu" ir neformalių grupėmis pastebimos šios tendencijos:

- Emigrantinių organizacijų vadovai ir veikėjai stengiasi bendrauti su "Sąjūdžiu" ir kitų grupių žmonėmis asmeniniu pagrindu, bijodami, kad juos neapkalbintų kišimusi į mūsų vidaus reikalus ir tuo pačiu nesukompromituotų šių judėjimų;

- Gerai suprasdami, kad JAV administracija, siekdama išlaikyti gerus santykius su TSRS ir palaikydama M.S.Gorbačiovo persitvarkymo politiką, nesiimtų jokių veiksmų, uždraudus "Sąjūdžio" ar neformalių grupių veiklą, jie vengia pritarti ekstremistiems siekiams atskirų asmenų respublikoje;

- PLB pirmininkas V.Bieliauskas ir kiti išeivijos lyderiai skeptiškai žiūri į Lietuvos ekonominę savarankiškumą perspektyvas, visų pirma į atsiribojimą nuo TSRS ekonomikos. Jų nuomone, tokiu atveju respublikos žmonių pragyvenimo lygis nusmuktų, o tikėtis pagalbos iš JAV ar kitų Vakarų šalių yra nerealu.

Ryšium su tuo kai kurių blaiviai mąstančių išeivijos autoritetų veikėtų apsilankymas Lietuvoje ir jų pokalbiai su "Sąjūdžio" lyderiais turi ir teigiamą pusę. Jie sulaiko ekstremistiškai nusiteikusių asmenis nuo neapgalvotų avantiūristinių žingsnių. Savo ruožtu mes stengiamės sudaryti sąlygas, kad svečių blaivios mintys pasiektų platesnius gyventojų sluoksnius.

11/11 Komiteto pirmininkas

E. Eismuntas

Взрно: Жел. паракеника 2 Онденина
 1 Онденина пгб МВ. ССР
 майор (Синке Вирне пк.)